

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-613-3-52>

**THE CIVILIZATIONAL DIMENSION OF THE INFORMATION
AND COMMUNICATION COMPONENT OF THE MODERN
RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: THEORETICAL
AND METHODOLOGICAL ASPECT**

**ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОЇ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Sytnyk O. M.

*Doctor of Historical Sciences,
Professor,
Professor at the Department of History
and Archaeology
Bohdan Khmelnytskyi
Melitopol State University
Zaporizhia, Ukraine*

Ситник О. М.

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії
та археології
Мелітопольський державний
університет імені Богдана
Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна*

Сучасна російсько-українська війна є не лише результатом багатовікового протистояння Росії та України, а й справжнім цивілізаційним викликом для всього людства. Адже ця війна, тою чи іншою мірою, стосується більшості самодостатніх країн світу. Особливо це інформаційно-комунікаційного контенту, котрий завдяки мережі Інтернету формує новітній простір соціальної інтеракції. Одночасно, в геополітичній площині світ зіткнувся з проблемою впливу набуває кіберпростір з усіма його похідними, включно з такими негативними – як хакерські кібератаки. Відтак значної актуальності цей чинник оримає в умовах гібридно-інформаційного протиборства між посткомуністичним (насамперед – РФ) і Західним цивілізованим світами.

Як зауважив С. Гантінгтон, розвиток сучасної цивілізації обумовлює необхідність формування нової парадигми розвитку людства [2, с. 415, 416]. І в цьому контексті постає потреба в переосмисленні суспільно-політичних, морально-етичних і духовних пріоритетів, й – у відповідному методологічному дискурсі.

Слід наголосити, що саме глобалізованому світі формується єдиний інформаційний простір. І саме в його рамках останнього, починаючи

від початку 1990-х років, почала розвиватися глобальна інформаційна інфраструктура, котра представила собою якісно нове інформаційний чинник. Його появи слід завдячувати низці передових країн світу, для яких важливим було завдання створити єдину інформаційну мережу світового масштабу задля забезпечення максимальної кількості населення світу завдяки інтеграції глобальних та регіональних інформаційно-комунікаційних систем, включно з цифровим телебаченням й радіомовленням, супутниковими системами тощо.

На початку 2014 року Російська Федерація, розпочавши гібридну агресію проти України, порушила не лише загально українсько-російські договори, а й закон та низку міжнародно-правових актів. При цьому вона затаврувала себе перед усім людством як держава-агресор і як країна-загарбник, а її політичне керівництво остаточно виявило себе як група міжнародних злочинців та спонсорів світового тероризму. Російсько-українська війна за своєю суттю виходить за рамки двостороннього конфлікту та виражає явні ознаки загальної кризи в системі глобальної безпеки. Це, у свою чергу, призводить до низки глобальних змін: змінюються не лише кордони та системи влади в Україні та Росії; покладено початок широкомасштабної трансформації євразійського простору, яка може спричинити якісний і територіальний перерозподіл ринків торгівлі та сировини; змінюються усталені правила політичного світогляду та взаємовідносин; деформуються принципи суспільно-політичної моралі; починається перегляд основ глобальної економіки та системи світової безпеки; світовий порядок починає базуватися на змінених правилах гри та якісно новій конфігурації [1, с. 283].

Більшість міжнародних військових експертів визнає, що існує загроза виникнення нових конфліктів на території Європи, а агресивні дії РФ загрожують безпеці не лише України, а й всієї Європи. В. Горбулін зауважив, що Захід, зі свого боку, по суті – «вмиваючи руки», дозволив статися російській агресії. Про це дедалі чіткіше говорять і західні ж аналітики, зокрема П. Дікінсон у своєму матеріалі для Atlantic Council. Він справедливо зазначає, що більшість західних ЗМІ відразу після російської агресії проти України несподівано «осліпили» стосовно того, хто агресор в українському конфлікті і як мають бути названі окупаційні війська, винаходячи натомість якісь нові слова та словосполучення, єдиний смисл яких – не назвати російську агресію такою [3].

Нинішній характер гібридної політики Росії щодо України – це покроковий підготовчий процес. Наприклад, окупація Криму та частини Донбасу РФ, яка розпочалася у 2014 році, була своєрідною гібридною війною – інформаційно-диверсійною та фактично ідеологічною. Певною мірою це була спроба путінського режиму реанімувати прообраз СРСР. Лідери кремлівського режиму давно готувалися до

повномасштабного вторгнення в Україну. Для цього активно використовувалася широка агентурна мережа. Одночасно відбувалося тотальне зомбування всього «російськомовного населення» колишнього СРСР, особливо України. Штучно нав'язувався наратив: на українських теренах панують нацисти (фашисти) і, відповідно, від них треба захищатися. Кремлівські лідери, готуючи агресію проти України, особливу увагу приділяли ідеологічній обробці населення РФ задля спрямування його в русло великодержавного шовінізму, боротьби з «зовнішнім ворогом», захисту так званого «російського світу» тощо.

Велике значення Кремлівський режим відводить пропаганді, яка загалом ґрунтується на радянській спадщині агітаційної й пропагандистської діяльності. Так одним з базових елементів, запозичених із тієї епохи став фактор «дезінформації», котра була визначальним атрибутом радянської тоталітарної практики маніпулювання свідомістю населення. У наш час, російська пропаганда все більшою мірою спрямовується на дестабілізацію світового порядку. кіберпростору

Г. Кіссинджер, свого часу, висловив думку щодо кіберпростору – як дестабілізуючого чинника міжнародного балансу сил. Оскільки практика стримування завдяки ядерним озброєнням не може бути втілена за прямою аналогією, тому що в кіберсфері чи не найбільші ризики та загрози полягають у нападі без попередження: із-за неможливості його виявлення допоки загроза ще не реалізована. Одночасно не існує можливості втілити принцип стримування в кіберпросторі в засіб симетричної відповіді, як у випадку з ядерним озброєнням. Якщо, скажімо, хакерська атака обмежується певною функцією чи масштабом, то «адекватна відповідь» на неї залишається під великим знаком питання. Оскільки суб'єкт кібератаки може мати вкрай незначні активи й ресурси [4, с. 277].

Характер гібридно-інформаційної політики РФ щодо окремих країн (Україна, Молдова, Грузія, Казахстан, Сербія, Фінляндія, Польща, США тощо) чи коаліції країн (НАТО, СНД, ЄС тощо) зазвичай проявляється у формі погроз, залякування, шантажу, шейків й «інформаційних бомб» через цілеспрямоване їхнє розповсюдження та декларування (різними каналами й джерелами). Наприклад основними складниками сучасної «гібридної політики» РФ є:

- ☐ формування різного роду квазідержавних утворень («ДНР», «ЛНР», «Новоросія» тощо);
- ☐ заяви про пряму «загрозу» з боку НАТО/США на адресу РФ;
- ☐ наміри перспективного застосування ядерної зброї з боку РФ в майбутніх конфліктах з НАТО/США;
- ☐ визнання законної приналежності Кримського півострова Російській Федерації в обмін на припинення війни на Донбасі;

□ визнання законної приналежності Кримського півострова Російській Федерації в обмін на припинення війни на Донбасі;

□ поширення ідеї мирного врегулювання російсько-української кризи на основі принципів федералізації України за сценарієм Боснії чи «другої Чечні» й «заморожування» конфлікту за сценаріями Придністров'я, Абхазії, Південної Осетії тощо;

□ плани підготовки до «гібридної війни» проти країн Балтії, Фінляндії, Польщі, Молдови, Казахстану, Азербайджану тощо.

Загалом мета «гібридної політики» Кремлівського режиму завжди полягала в масштабному (фактично геополітичному) завданні підриву серед держав Центральної Європи та Балтії відчуття впевненості стосовно гарантій їхнього захисту з боку НАТО та ЄС, а також – у створенні протистояння між США і їх європейськими союзниками (ЄС) й – між західними союзниками й державами Центральної Європи. При цьому, чи не найголовнішим інструментом гібридно-інформаційного тиску з боку Кремлівського режиму були інформаційно-ідеологічні засоби, включно і з використанням кіберпростору.

У цілому слід підсумувати, що інформаційно-комунікаційна складова в умовах сучасної російсько-української війни має визначальний вплив і заслуговує на ґрунтовне дослідження, зокрема в рамках геополітичного, інституціонального та прагматичного підходів. Так, геополітичний підхід розглядає кібернетичний простір в якості нового поля конфронтації й співробітництва між державами. Відповідним чином кіберполітику в цьому контексті слід розглядати як сукупність методів політичної, дипломатичної, військової та інших видів діяльності в кіберпросторі, а сам кіберпростір характеризується як поле геополітичного суперництва. Даний підхід проявляє себе через посередництво кіберконфліктів, Інтернет дипломатії, кіберзловмисництва та їх похідних. Інституціональний підхід розглядається як новий етап розвитку взаємозв'язку між державою й громадянами за посередництва інформаційно-комунікаційних технологій, й аналізує кіберполітику, як інтеграцію державних інституцій в систему Глобальної мережі. Прагматичний підхід розглядає кіберполітику в якості інструменту досягнення політичних цілей в реальному політичному процесі. Він також характеризує її, як засіб використання певного інформаційного потенціалу, котрий надає нові можливості; проявляє себе через кіберполітичні технології тощо.

Література:

1. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. Київ: «МП Леся», 2017. 332 с.

2. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку; пер. з англ. Н. Климчук. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
3. Горбулін В. Хитромудра невизначеність нового світо порядку. 28. 12. 2021. URL: http://gazeta.dt.ua/internal/hitromudra-neviznachenist-novogo-svitoporyadku_.html
4. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті / пер. з англ. Надія Коваль. Київ: Наш Формат, 2017. 320 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-613-3-53>

POPE LEO XIV AND THE HOLY SEE IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE. VALUES, APPEALS, POSSIBILITIES

Storoška M.

*PhD., Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Sciences
Institute of Technology and Business in Prešov
Prešov, Slovakia*

Introduction

What is the current position of the Holy See in relation to military conflicts? This is an interesting question, if only because the Holy See, as one of the oldest sovereigns of international law, is also a state ruled by a bishop, in whose hands the political and religious functions of power are combined.

Unlike in the past, when the Papal State pursued a relatively active foreign and defense policy, today the Holy See generally acts as a spiritual authority on the international stage, protecting the principles of religious freedom and the natural law of Catholic believers in other countries. However, what is the Holy See's attitude to just war? It can be said that it is very cautious. It seems that, despite the fact that the doctrine of just war is part of the traditional teaching of the Catholic Church, as well as the latest version of the Catechism of the Catholic Church, the Catholic Church currently appeals more to avoiding war at all costs. In our article, we will try to take a closer look at the activities of the Holy See in the context of the war in Ukraine during the pontificate of the current Pope Leo XIV. The aim of the article, as the title suggests, is to point out the values that the Holy See upholds in this issue, the challenges and appeals that it uses, and the possibilities that it has at its disposal.

The Holy See and "soft power"

In lay, but often also in professional discussions, we often find fundamental doubts regarding the role of the Holy See in international